

Borgarting lagmannsrett - LB-2011-148827

Instans	Borgarting lagmannsrett - Kjennelse
Dato	2011-10-04
Publisert	LB-2011-148827
Stikkord	22. juli-saken. Straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c. Bistandsadvokat.
Sammendrag	Saken gjaldt spørsmål om oppnevning av bistandsadvokat i medhold av straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) etter skytingen på Utøya 22. juli 2011. Den ankende part befant seg på bryggen ved Utvika camping, og bisto ungdommer som kom i land. Lagmannsretten tok ikke stilling til spørsmålet om den ankende part kunne anses som fornærmet i saken, ettersom vilkåret om betydelig skade i straffeprosessloven 107a første ledd bokstav c) ikke var oppfylt. Avgjørelsen inneholder generelle uttalelser om hva som ligger i dette vilkåret.
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2011-129439 - Borgarting lagmannsrett LB-2011-148827 (11-148827SAK-BORG/04). Anke til Høyesterett forkastet, HR-2011-2182-U.
Parter	Fornærmet: A.
Forfatter	Lagdommer Cecilie Østensen. Lagdommer Vincent Galtung. Lagdommer Kristel Heyerdahl.

Saken gjelder oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107a.

Den 15. august 2011 fremsatte advokat Sjak Rasmussen Haaheim på vegne av A, født 0.0.1951, en begjæring til Oslo tingrett om oppnevning av bistandsadvokat i anledning straffesak mot B. B er siktet for handlingene ved Regjeringskvartalet i Oslo og på Utøya i Buskerud 22. juli 2011, hvor til sammen 77 mennesker mistet livet.

A befant seg den aktuelle dagen på Utvika camping, hvor hun deltok i den frivillige redningsaksjonen med å få ungdommer fra Utøya på land.

Ved Oslo tingretts beslutning 30. august 2011 ble begjæringen om oppnevning av bistandsadvokat avslått. Tingretten la til grunn at A er sterkt preget av det som har skjedd, men fant ikke vilkårene i straffeprosessloven § 107a oppfylt.

A har anket beslutningen til Borgarting lagmannsrett. Det er inngitt en felles anke for 13 stykker som befant seg på Utvika camping under skytingen på Utøya. Anken er begrenset til tingrettens tolkning av straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c).

I den felles anken er det vist til at åtte personer som deltok i tilsvarende redningsaksjon, har fått oppnevnt bistandsadvokat. Det er anført at tingretten la til grunn at disse fornærmede, som deltok i båt og på bryggen, var i fare og at de var påført betydelig skade. Videre er det opplyst at de som fikk oppnevnt bistandsadvokat umiddelbart var blitt «symmeldt/innlagt til psykiatrisk behandling». Felles for de personene som har fått avslag, er at de ikke umiddelbart ble symmeldt. Det anføres i anken at tingretten uriktig har vurdert om de ankende parter pr. dags dato har en betydelig skade. Rett vurderingstema er om det er grunn til å tro at de vil få slik skade. Alene sakens karakter tilsier at de ankende parter vil kunne få betydelig psykisk skade, herunder

posttraumatisk stresslidelse. Det er vist til flere avisartikler og intervjuer med fagpersoner på området, og anført at skadepotensialet for de ankende parter tilfredsstillende kravet til betydelig skade. De ankende parter befant seg i en ekstraordinær faresituasjon og var utsatt for usedvanlige sterke inntrykk. De deltok i en frivillig redningsaksjon som reddet et stort antall liv, mens kompetent redningspersonell ikke fikk tillatelse til å bistå da området ikke var sikret. Mangelen på mental forberedelse på det som skjedde er også av betydning. Flere har allerede nå psykiske reaksjoner av ulike slag. En helhetsvurdering tilsier at vilkåret i straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) er oppfylt. Bistandsadvokat skal da oppnevnes.

Også reelle hensyn og likebehandlingshensyn tilsier at de ankende parter får oppnevnt bistandsadvokat. Ved eventuell søknad om voldsoffererstatning vil de ankende parter måtte forskuttere utgifter til advokat som bistår ved dette arbeidet, dersom vilkårene for fri sakførsel ikke er tilstede. Dette innebærer i realiteten et straffeprosessuelt A- og B-lag.

Det er lagt ned påstand om at advokat Sjak R. Haaheim oppnevnes som bistandsadvokat.

Lagmannsretten har kommet til at anken må forkastes.

Straffeprosessloven § 107a regulerer i hvilke tilfeller det skal eller kan oppnevnes bistandsadvokat. Bestemmelsens første ledd omhandler fornærmedes rett til å få oppnevnt bistandsadvokat i bestemte tilfeller, mens annet ledd gjelder oppnevning av advokat for etterlatte. Tredje ledd gir hjemmel for oppnevning av bistandsadvokat utenfor de tilfellene som fremgår av første og annet ledd.

Vurderingen av om det skal oppnevnes bistandsadvokat i denne saken må foretas etter straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) eller tredje ledd, idet terror eller drapsforsøk ikke omfattes av straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav a) eller b).

Det fremgår av anken at den retter seg mot tingrettens anvendelse av straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c).

Etter straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) har en fornærmet rett til å få oppnevnt bistandsadvokat i saker «hvor det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helbred».

A samlet under hendelsen pledd og kom ned til bryggen ved Utvika camping, hvor hun tok i mot ungdommer fra Utøya. Hun fulgte dem deretter til en provisorisk samlingsplass. Under arbeidet hørte hun skytingen som pågikk, men hun var seg ikke bevisst skuddretningen eller hvor siktede rettet våpenet.

Lagmannsretten finner ikke grunn til å gå inn på spørsmålet om A er å anse som fornærmet i saken, idet retten finner at lovens krav om betydelig skade ikke er oppfylt.

Straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) er grundig drøftet i Rt-2006-1021, hvor det i avsnitt 12 følgende heter:

I forarbeidene til straffeprosessloven § 107a er det for den nærmere fastleggelse av uttrykket «betydelig skade på legeme eller helbred» vist til definisjonen i straffeloven § 9, se Ot.prp.nr.33 (1993-1994) side 50. Straffeloven § 9 første ledd lyder: «§ 9. Ved betydelig Skade paa Legeme eller Helbred forstaaes i denne Lov Skade, hvorved nogen mister eller faar væsentlig Svækkelse paa Syn, Hørsel, Taleevne eller Evne til at forplante sin Slægt, bliver vanfør, udygtig til at fortsætte sit Erhverv eller i høi Grad vansiret, falder i livsfarlig eller langvarig Sygdom eller bliver påført alvorlig psykisk skade.»

(13) Det alternativ i denne definisjonen som er relevant for denne saken, er alternativet «alvorlig psykisk skade».

(14) I forarbeidene til straffeloven § 9 heter det (Ot.prp.nr.20 (1991-1992) kapittel 3.7.3): «Departementet vil bemerke at det er riktig som påpekt av Riksadvokatens at begrepet «alvorlig psykisk skade» i utgangspunktet er noe upresist, og at det ikke tilsvarer noen kjent medisinsk eller rettsmedisinsk diagnose eller juridisk uttrykk. Departementet ser likevel ikke dette som noen avgjørende innvending mot forslaget. Det er ikke mulig å gi en fullstendig avklaring av begrepets innhold verken i lovteksten eller i motivene. Departementet tar likevel sikte på å gi noen utgangspunkter for tolkningen, jf spesialmotivene i kapittel 10. Det nærmere innholdet i den rettslige standarden må avklares gjennom rettspraksis.»

(15) I spesialmotivene til § 9uttaler departementet: «Departementet foreslår at uttrykket «sindssyg» erstattes med uttrykket «påført alvorlig psykisk skade». I dette ligger en realitetsendring. Etter gjeldende rett omfatter begrepet «sindssyg» bare psykisk sykdom som er så alvorlig at den kan

betegnes som en psykose.

I arbeidsgruppens utredning er alvorlig psykisk skade forklart slik (s 22):

«Med alvorlig psykisk skade siktes, foruten psykoser, til slike tilstander som alvorlige og langvarige depresjoner, tvangs- og angstnevroser, spiseforstyrrelser og lignende. Derimot er uttrykket ikke ment å omfatte slike tilstander som lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander.»

Departementet viser til dette.»

Etter en lovendring i 2008 har fornærmede en ubetinget rett på bistandsadvokat dersom vilkårene i straffeprosessloven §107a første ledd bokstav c) er oppfylt.

Avgjørelsen i Rt-2006-1021 viser at begrepet alvorlig psykisk skade skal tolkes strengt. Av prosesskrift 23. august 2011 fra advokat Haaheim til Oslo tingrett fremgår det at A er preget av hendelsene, men hun ble ikke sykmeldt ettersom hun hadde ferie. Utover dette er det ikke gitt opplysninger om hennes helsetilstand.

Vurderingstemaet i saken er om «det er grunn til å tro» at handlingen vil ha til følge betydelig skade på legeme eller helbred, jf. også Gulating lagmannsretts kjennelse i sak LG-2008-24807, hvor det uttales at det ikke bør legges en streng fortolkning til grunn. Lagmannsretten finner ikke grunn til å gå nærmere inn på den avgjørelsen.

Lagmannsretten er enig i at de ankende parter befant seg i en ekstraordinær situasjon, hvor de var utsatt for usedvanlige sterke inntrykk. Gjennom den frivillige redningsaksjonen bidro de til et viktig redningsarbeid, også før kompetent redningspersonell fikk tillatelse til å bistå fordi området ikke var sikret. Det er klart at mangelen på mental forberedelse på det som skjedde, er av betydning for hvorledes hendelsen påvirker den enkelte.

Etter lagmannsrettens syn må det imidlertid kreves noe mer enn en generell henvisning til hendelsens karakter og skadepotensialet for de ankende parter for at lovens vilkår kan anses oppfylt. De plager og symptomer som i avisartikler, gjengitt i anken, omtales som normale etter en slik hendelse, eksempelvis søvnvansker, sinne, lettere angst og nedsatt arbeidskapasitet, er - etter rettens syn - å likestille med tilstander som «lettere depresjoner, konsentrasjonsproblemer, irritabilitet og lettere angsttilstander». Slike tilstander er i henhold til Rt-2006-1021, med videre henvisning til forarbeidene, ikke å anse som betydelig skade i lovens forstand. Det bemerkes at Høyesterett i denne avgjørelsen også legger til grunn at ikke alle former for lidelser som går under diagnosen posttraumatisk stresslidelse, kan anses som en alvorlig psykisk skade, jf. avsnitt 16.

Lagmannsretten er på denne bakgrunn enig med tingretten i at det ut fra de foreliggende opplysninger i saken, ikke er hjemmel for oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c).

Straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c) åpner ikke for en skjønnsmessig vurdering. Dersom vilkårene ikke er oppfylt, kan bistandsadvokat ikke oppnevnes etter bestemmelsens første ledd bokstav c). Anførselen om at dette prosessuelt skaper et A- og et B-lag i sakskomplekset kan åpenbart ikke føre frem.

Anken er begrenset til tingrettens tolking av straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c). Lagmannsretten finner derfor ikke grunn til å drøfte bestemmelsens tredje ledd nærmere, men bemerker at tingrettens drøftelse også på dette punkt synes korrekt.

Anken blir etter dette å forkaste.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning

Anken forkastes.